

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av skolans arbete med
extra anpassningar vid Gröna Dalensskolan i
Håbo kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Gröna Dalensskolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges

¹ Skollagen (2010:800) 1 kap. 4 §

stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen.²

Stöd för arbetet med extra anpassningar återfinns förutom i skollagen främst i Skolverkets *Allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*.³

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av skolans arbete med extra anpassningar under hösten 2015 och våren 2016 med stöd av Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). Granskningen vid Gröna Dalenskolan i Håbo kommun ingår i detta projekt.

Gröna Dalenskolan besöktes den 26 till 28 januari 2016. Ansvarig inspektör från Skolinspektionen har varit undervisningsrådet Bo Jersenius. Från SPSM har rådgivaren Marie Fogelberg deltagit. I denna rapport redovisas iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av skolans arbete med extra anpassningar genomförs i ytterligare 14 kommunala skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Gröna Dalenskolan

Gröna Dalenskolas verksamhet omfattar förskoleklassen och årskurserna 1 – 8. Vid skolan går cirka 360 elever. Skolan ligger centralt i Bålsta och leds av en rektor som till stöd har två biträdande rektorer. En av de biträdande rektorerna har ansvar för arbetsenhet 4 där årskurs 4 och 5 ingår.

Det finns två klasser i årskurs 4 med vardera drygt 20 elever. I den besökta klassen har en "klasslärare" ansvar för merparten av undervisningen, bland annat undervisningen i matematik och svenska. Till arbetslaget finns en speciallärare knuten. Till klassen finns också en elevassistent knuten, som bland annat genomför undervisningen i svenska som andraspråk.

² Skollagen (2010:800) 3 kap. 5a §

³ SKOLFS 2014:40

Elevhälsoteamet på Gröna Dalensskolan består av skolsköterskan, kuratorn och skolans rektorer. Kommunen har en central barn- och elevhälsoenhet dit skolsköterskan och kuratorn organisatoriskt hör. I denna enhet finns också specialpedagogisk kompetens som skolorna i kommunen kan ansöka om stöd av. Skolan har en speciallärare som arbetar med årskurs 4, men hon ingår inte i elevhälsan utan kallas vid behov till elevhälsans möten. I elevhälsan ingår således inte kontinuerligt specialpedagogisk kompetens.

Läsåret 2014/15 gick det 8,8 elever per lärare (heltid) vid Gröna Dalensskolan enligt offentlig statistik, vilket kan jämföras med rikets 12,2 och Håbo kommuns 12,4.

De två elever som Skolinspektionen följt i denna granskning går i årskurs 4. Elevnamnen "Jane" och "Molly" som används i denna rapport är fiktiva och används för att underlätta läsningen. Skolinspektionen har inför granskningen begärt att få ta del av den dokumentation som finns kring respektive elev i form av skriftliga individuella utvecklingsplaner, utredningar inför beslut om särskilt stöd, dokumentation av extra anpassningar kring eleven samt annan beskrivning av skolans arbete för att identifiera elever som kan vara i behov av extra anpassningar. Skolan har som svar på begäran redovisat "*Framåtsyftande planering*", en förteckning över respektive elevs extra anpassningar samt en pedagogisk utredning kring en av eleverna. Individuell utvecklingsplan med skriftligt omdöme har lämnats för årskurs 2, men inte för årskurs 3 för de aktuella eleverna. Enligt skolans rektor upprättades inte någon individuell utvecklingsplan för den aktuella klassen i årskurs 3. Skolan har dock inför granskningen lämnat en förteckning av de extra anpassningarna för respektive elev upprättad vid utvecklingssamtal under hösten 2015.

Skolinspektionen vill påtala att läraren en gång per läsår i en skriftlig individuell utvecklingsplan ska ge omdömen om en elevs kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i. Om en elev får stöd i form av extra anpassningar ska detta dokumenteras i elevens skriftliga individuella utvecklingsplan.

Därutöver har skolan lämnat två skolgemensamma dokument, "*Systematiskt kvalitetsarbete 2015*" och "*Elevhälsan på Gröna Dalensskolan – rutiner och organisation för elevhälsoarbetet läsåret 2015 – 2016*".

För närmare beskrivning av granskningens genomförande, se avsnitt nedan Syfte och frågeställningar samt Metod och materialfrågor i slutet av rapporten.

Resultat

1 Genomför skolan extra anpassningar för eleven och görs de extra anpassningarna i ett tidigt skede?

Här granskas om lärare och annan skolpersonal har och har haft ett ändamålsenligt arbete kring eleven för att tidigt identifiera elevens behov av extra anpassningar. Dessutom granskas om extra anpassningar skyndsamt satts in, att de dokumenteras samt om dessa följs upp för att säkerställa att de har avsedd effekt och annars korrigeras.

1.1 Har lärare och annan skolpersonal nu och tidigare ett ändamålsenligt arbete kring eleven för att tidigt uppmärksamma och identifiera elevens behov av extra anpassningar?

I skolans dokument "*systematiskt kvalitetsarbete 2015*" framgår att ett antal aktiviteter ska göras under läsåret för att kartlägga och analysera elevernas kunskapsutveckling. Bland annat ska olika screeningverktyg användas. I dokumentet "*Elevhälsa på Gröna Dalensskolan – rutiner och organisation för elevhälsoarbetet läsåret 2015-2016*" finns bland annat skriftliga rutiner för arbetsgång vid extra anpassningar och en "*lathund för att se möjligheter till anpassningar*".

Lärarna uppger i intervju att kartläggningen av elevernas kunskapsutveckling och kunskapsnivå vid skolan följer en fastlagd struktur. I strukturen ingår nationella, kommungemensamma och skolans egna tester och prov. Från förskoleklass till årskurs 3 använder skolan screeningverktyg, framförallt i matematik och svenska, uppger lärarna i intervju. Inför årskurs 4 sker en muntlig överlämning från klassläraren och den specialpedagog som arbetar i förskoleklassen och årskurs 1 – 3. Lärarna som tagit över klassen i årskurs 4 menar att de "*går på det som sägs tills vi upptäcker något annat*". Specialläraren som arbetar i årskurserna 4 och 5 menar att behovet av screening minskar när eleverna kommer till årskurs 4. Man använder fortfarande screeningverktyg i svenska, men i matematik använder man sig av de diagnoser som ingår i läroboken i matematik för att följa elevernas kunskapsutveckling. I intervju berättar klassläraren att berörda lärare träffas en gång i veckan för att diskutera de elever som de känner oro för. I mötena diskuterar lärarna sin bild av eleven och ger varandra råd och tips. I övrigt pratar lärarna med varandra vid de tillfällen som ges, bland annat menar specialläraren att den löpande dialogen mellan henne och klassläraren är mycket viktig för att diskutera elevernas kunskapsutveckling.

Klassläraren och de intervjuade företrädarna för elevhälsan uppger att elevhälsan inte varit involverad när det gäller de aktuella elevernas skolgång. Klassläraren menar att hon inte har haft anledning att kontakta elevhälsan angående eleverna. Generellt menar företrädarna för elevhälsan att det saknas ett forum mellan dem och lärarna för att diskutera elever innan *"en elev anmäls till EHT"*. Elevhälsans företrädare säger att de inte känner till de metoder och verktyg skolan har för att identifiera elevernas kunskapsutveckling, om inte det är något som upptäcks i elevhälsans egna kontakter med eleven, eftersom elevhälsan inte deltar i kartläggningen. Företrädarna har uppfattningen att lärarna arbetar i arbetslagen, försöker hjälpas åt och dela erfarenheter.

Jane

Jane har varit uppmärksamman redan under de första skolåren, uppger nuvarande lärare i intervju, och läraren har fått en muntlig överlämning från den tidigare läraren. Specialpedagogen för årskurs 1 – 3 uppger att screening använts för samtliga elever från årskurs 1 och att elevens behov upptäckts tidigt. Nuvarande lärare har ännu inte gjort någon fullständig analys av elevens behov, men har hittills uppmärksammat att eleven lätt blir okoncentrerad vid klassundervisning och att eleven behöver stöd för att hålla koncentrationen. Även undervisning *"en till en"* fungerar bättre.

Av den dokumentation som skolan lämnat framgår att Jane varit föremål för utredning angående särskilt stöd under åk 2. I själva utredningen har inte eleven, vårdnadshavare eller elevhälsan medverkat. Elevens skolsituation har också efter anmälan behandlats i EHT under årskurs 2.

Vårdnadshavaren säger i intervju att det har gått bra att samarbeta med skolan och känner sig delaktig i de åtgärder som vidtas. Vårdnadshavaren säger bland annat att *"vi bokade tider och pratade om hur vi skulle göra för att det skulle bli bättre"*.

Molly

Även Molly har identifierats genom bland annat screening och uppmärksammas av tidigare lärare. Nuvarande lärare anser att Mollys behov av extra anpassningar minskat i förhållande till de behov som tidigare angetts.

Elevens vårdnadshavare menar att samarbetet med skolan har fungerat tillfredsställande.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan i hög grad har ett ändamålsenligt arbete för att tidigt uppmärksamma och identifiera elevens behov av extra anpassningar. Skolan använder rutinmässigt metoder/verktyg för

att identifiera elevens kunskapsnivå och kunskapsutveckling. Eleven och elevens vårdnadshavare får information och möjlighet att samverka. Elevhälsans kompetens tas dock inte tillvara i tillräcklig utsträckning i arbetet med att identifiera elevers behov av extra anpassningar.

1.2 Sätter skolan in extra anpassningar skyndsamt?

De aktuella eleverna identifierades vara i behov av extra anpassningar tidigt under sin skolgång. Av intervjun med de undervisande lärarna framgår att extra anpassningar satts in så snart ett behov identifierats. Lärarna träffas regelbundet och kan göra överenskommelser kring en elev. Det kan gälla hur det fortsatta gemensamma arbetet ska utformas eller till exempel att överväga att ta upp en elev till diskussion med elevhälsan. De intervjuade vårdnadshavarna uppger att skolan efter identifieringen av behovet satt in extra anpassningar skyndsamt.

De intervjuade företrädarna för elevhälsan är av uppfattningen att extra anpassningar har satts in skyndsamt för de aktuella eleverna. Enligt den undervisande läraren gjordes överenskommelser om extra anpassningar vid utvecklingssamtalen höstterminen 2015. De extra anpassningar som överenskommit finns förtecknade i ett dokument för respektive elev som upprättades i samband med utvecklingssamtalet. Enligt de intervjuade lärarna började de extra anpassningar som överenskommit sedan tillämpas.

Jane

Enligt förteckningen över extra anpassningar har Jane för närvarande extra anpassningar som innebär att hon har möjlighet att använda hörselkåpor och har en placering i klassrummet som ska underlätta koncentrationen. Klassläraren ska också tillämpa en tydlig och klar pedagogik med bildschema för dagen, tydlig uppstart och avslut, visualisering av ämnet med mera. Enligt förteckningen kan Jane vid enstaka tillfällen ges enskild undervisning och erbjuds att delta i det studiestöd som alla elever har möjlighet att delta i.

Molly

De extra anpassningar som Molly för närvarande har är extra undervisning i svenska antingen integrerat i klassen eller i en liten undervisningsgrupp. Enskild undervisning kan ibland bli aktuellt. Molly erbjuds också att delta i det studiestöd som alla elever har möjlighet att delta i.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan sätter in extra anpassningar skyndsamt. Lärarna påbörjar arbetet med extra anpassningar så snart de identifierat att eleven är i behov av det. Eleverna har inga individuella

utvecklingsplaner som innehåller omdömen om deras kunskapsutveckling. De har dock förteckningar över extra anpassningar där det framgår vilka extra anpassningar lärarna bedömt behövs för att eleven ska nå kunskapskraven.

1.3 Följer skolan kontinuerligt upp extra anpassningar för att säkerställa att de har avsedd effekt för eleven och annars korrigeras?

Som tidigare framkommit screenas eleverna kontinuerligt och även andra tester och prov används för att följa elevernas kunskapsutveckling. Specialpedagogen för årskurs 1 – 3 uppger i intervju att eleverna kontinuerligt screenas för att skolan ska kunna följa kunskapsutvecklingen och förändra de insatser de gör för eleverna. I intervjuer med de undervisande lärarna, rektorer och vårdnadshavare framkommer att i samband med utvecklingssamtal görs en uppföljning tillsammans med elev och vårdnadshavare. En av de biträdande rektorerna uppger i intervju att skolan har en relativt kort uppföljningstid för att kunna ta ställning till om en extra anpassning är tillräcklig eller om eleven till exempel behöver diskuteras med elevhälsan. I intervjun med de undervisande lärarna framkommer att lärarna i övrigt följer upp de extra anpassningarna på det sätt de finner lämpligt.

Som framgår ovan så bedöms de bägge elever Skolinspektionen följer inte nå kunskapskraven i alla ämnen. Eleverna går vid granskningstillfället andra terminen i årskurs 4. Den lärare som i årskurs 4 har huvuddelen av undervisningen med de elever som Skolinspektionen följt uppger att hon och tidigare lärare använt elevarbeten och *"Nya språket lyfter"* för att följa upp elevernas kunskapsutveckling och bedöma behovet av förändring av de extra anpassningarna. Hon menar också att hon fortfarande testat olika saker för att nå fram till avsedd effekt för eleverna. Läraren menar att hon till exempel försöker *"tala till så många sinnen som möjligt i sin undervisning"*.

Lärarna uppger att de har som rutin att vid sina veckomöten diskutera elevernas utveckling, till exempel effekten av de extra anpassningarna. Lärarna kan då också diskutera eventuella förändringar. Hur arbetet ska bedrivas beskrivs också i dokumentet *"Elevhälsa på Gröna Dalensskolan – rutiner och organisation för elevhälsoarbetet 2015 – 2016"*. Där anges bland annat att arbetslagen samlas varje vecka för att få en samlad bild av och fånga upp de elever som är i behov av extra anpassningar.

Jane

Eleven Jane som Skolinspektionen och SPSM har följt under denna granskning har under sina år på Gröna Dalensskolan både haft extra anpassningar och/eller särskilt stöd. Vid besöket har Jane enbart extra anpassningar. I intervjuer med

lärare beskrivs att Jane har svårigheter att nå kunskapskraven trots de extra anpassningar hon har idag. Detta har dock inte inneburit att läraren i årskurs 4 tagit upp eleven till diskussion med företrädare för elevhälsan.

Skolans arbete med att säkerställa att de extra anpassningarna har avsedd effekt för eleven är dock inte tillräckligt. Skolinspektionen vill poängtera att det är rektorns ansvar att organisera verksamheten och utveckla skolans arbetsprocesser inom arbetet med stödinsatser så att eleverna ges möjlighet att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

Molly

I en uppföljning i december 2015 sägs att de extra anpassningarna ska fortsätta och att Mollys ökade närvaro vid studiestödet gett *"utdelning i form av förbättrade studieresultat på t ex matematikprov"*.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan kontinuerligt följer upp de extra anpassningarna för att säkerställa att de har avsedd effekt för eleven och annars korrigeras. Skolan använder rutinmässigt metoder/verktyg för att identifiera effekten av extra anpassningar på elevens kunskapsnivå och kunskapsutveckling. Läraren förändrar elevens extra anpassningar när behov finns.

2 Görs en tillräcklig analys av elevens förutsättningar och behov för att kunna ge eleven relevanta extra anpassningar?

Här granskas om skolans bild av elevens behov avviker väsentligt från det konstaterande av elevens behov som SPSM tillsammans med Skolinspektionen gör. Granskningen ska utreda om läraren har en tydlig bild av elevens behov.

Jane

Den insända dokumentation avseende Jane består av en framåtsyftande planering upprättad under höstterminen 2015 när Jane går i årskurs 4, en utredning och pedagogisk bedömning av hennes behov av särskilt stöd samt individuella utvecklingsplaner från årskurs 1 och 2.

Av den senast upprättade individuella utvecklingsplanen (för årskurs 2) framgår att Jane inte bedöms nå godtagbara kunskaper i förhållande till kunskapskraven i några ämnen, bland annat matematik och svenska som andraspråk. In-

för årskurs 3 har en utredning och pedagogisk bedömning gjorts av Janes behov av särskilt stöd. I utredningen beskrivs att Jane har behov av *"vuxenstöd och bekräftelse för att bli mer säker i sin läsutveckling"*. Hon har också enligt utredningen behov av *"kompensatoriska hjälpmedel för att kunna gå vidare i sin utveckling"* och *"enskilt vuxenstöd eller arbeta i mindre grupp för att öka förståelsen och motivationen för skolarbetet och få uppgifter förklarade för sig i lugn och ro"*.

Av den förteckning över extra anpassningar som upprättats vid utvecklings-samtal hösten 2015 beskrivs stödbehovet på följande sätt: *"Eleven har svårt att fokusera på sina arbetsuppgifter och halkar därför efter i sitt arbete med olika uppgifter. Hon nådde inte målen för svenska och matematik under år 3. Eleven uttrycker själv att hon tycker att många ämnen är svåra, bland annat svenska, matematik, so och no."* De extra anpassningar som skolan avser att prova för att stödja Jane är att hon kan använda hörselkåpor och att hon har en placering så att hon på bästa sätt kan tillgodogöra sig undervisningen. Därutöver anges generella åtgärder såsom att klassläraren ska tillämpa *"en tydlig och klar pedagogik"*. Det innebär enligt förteckningen att det ska finnas ett bildschema för dagen, tydlig uppstart och avslut, visualisering av ämnet med mera. Jane ska också ges *"några timmars undervisning i ämnet svenska som andraspråk"* i liten undervisningsgrupp eller inkluderas i klassrummet. Andra insatser som nämns är individuell undervisning vid enstaka tillfällen, minnesträningsprogram samt studiestöd utanför skoltid.

I intervju säger den undervisande läraren att Jane framförallt har behov av att få hjälp med att hålla koncentration och fokus uppe. Läraren beskriver att Jane lätt tappar fokus och att hon kan drömma sig bort. Det är också skälet till att Jane ibland ges enskild undervisning. Läraren uppger också att Jane har behov av stöd för att kunna samarbeta med andra elever i klassen. Läraren uppger också att de behov som Jane har är sådana som hon delar med flera andra elever i klassen. Läraren säger att *"jag har funderat på varför jag inte skriver fler extra anpassningar för eleverna och det är för att jag tänker att jag ska göra det som gynnar alla. Jag försöker variera, visualisera. Det skolan har på listan över exempel på möjliga extra anpassningar vill jag ska gälla alla."*

Jane uppger i intervju att hon tycker att många ämnen i skolan är svåra, men att det blir lättare att förstå när läraren förklarar enskilt. När det blir för svårt säger Jane att hon slutar arbeta. Jane menar att hon lär sig bäst när hon får arbeta i ett lugnt rum med en vuxen. Den intervjuade vårdnadshavaren har svårt att definiera de behov som Jane har men menar generellt att det underlättar när hon får arbeta ensam med en vuxen.

Vid genomförda lektionsobservationer får Skolinspektionen och SPSM sammantaget bilden att Jane har behov av

- Stöd för att kunna hålla koncentrationen

- Tydliga instruktioner och uppgifter
- Tydlig struktur vid eget arbete
- Bekräftelse och uppmuntran under arbetets gång
- Uppgifter som är utmanande på rätt nivå/anpassade uppgifter

När genomgångar eller arbetsuppgifter blir för omfattande tappar Jane koncentrationen. Detta visar sig vid flera tillfällen under observationerna då Jane inleder samtal med andra elever eller ägnar sig åt andra aktiviteter som gör att hon tappar koncentrationen. När eleven ska påbörja det självständiga arbetet vet hon inte hur hon ska göra. Efter genomgångar och löpande under eget arbete har hon behov av förtydligande av instruktioner liksom bekräftelse och uppmuntran. De uppgifter hon får behöver vara tydligt strukturerade och kan behöva anpassas för att ge eleven utmaningar på rätt nivå.

Molly

Av den individuella utvecklingsplanen och det skriftliga omdömet för årskurs 2 framgår att Molly bedömdes nå godtagbara kunskaper i förhållande till kunskapskraven i samtliga ämnen. Av den framåtsyftande planering som upprättats under höstterminen i årskurs 4 framgår att Molly inte nådde *"målen i matematik eller svenska som andraspråk för år 3"*. Av den förteckning över extra anpassningar som upprättats i samband med den framåtsyftande planeringen anges att Molly behöver stöd för att nå målen i de båda ämnena. De insatser som skolan ska göra är att *"ge några timmars undervisning i svenska som andraspråk varje vecka, dels i liten grupp, dels inkluderat i klassen"*. Det anges också att Molly ska erbjudas studiestöd utanför skoltid. I en uppföljning vid höstterminens slut anges att de extra anpassningarna ska fortsätta. Skolan föreslår också att Molly ska komma på fler studiestödstillfällen då detta upplevs ha gett goda resultat.

Den undervisande läraren säger i intervju att Mollys behov av extra anpassningar minskat under läsåret, men hon har bett specialläraren för årskurs 4 – 5 att särskilt följa elevens utveckling och se om det finns ytterligare behov av extra anpassningar.

I intervju berättar Molly att hon tycker att det mesta i skolan är lagom svårt. Det är framförallt uppgifter i matematik som innehåller mycket text som hon tycker kan vara svåra att förstå. Molly uppskattar de tillfällen då hon arbetar enskilt eller i en mindre grupp för att det är lugnare. Hon uppskattar också att hon kan få en direkt respons från läraren när hon arbetar enskilt eller i mindre grupp och säger att *"läraren rättar direkt och man behöver inte vänta"*.

Vårdnadshavaren säger i intervju att från början hade Molly svårt med svenska språket, men uppfattar att Molly numer klarar det bra.

Vid genomförda lektionsobservationer får Skolinspektionen och SPSM sammantaget bilden av att Molly har behov av

- Stöd för att kunna hålla koncentrationen
- Bekräftelse och uppmuntran under arbetets gång

Skolinspektionen delar den undervisande lärarens bedömning att Molly inte har något stort behov av extra anpassningar i förhållande till den undervisning som ges. I några av de observerade lektionerna har Molly dock behov av stöd för uppmärksamhet och koncentration samt av bekräftelse och uppmuntran. Läraren har vid dessa lektioner långa genomgångar och inte givit Molly uppmärksamhet, till exempel genom att ställa frågor till henne. Vid dessa tillfällen tappar Molly koncentrationen.

Molly är också i behov av mer bekräftelse och uppmuntran när hon tar initiativ och när hon arbetar med sina uppgifter.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan till delar gör en tillräcklig analys av elevernas förutsättningar och behov för att kunna ge eleverna relevanta extra anpassningar.

Skolan har dock inte tillräckligt uppmärksammat elevernas individuella behov av stöd för att kunna koncentrera sig, för att förstå instruktioner, genomföra eget arbete och inte heller elevernas behov av bekräftelse och uppmuntran.

3 Ges extra anpassningar i nuläget utifrån elevens förutsättningar och behov så att eleven kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling?

Här granskas om de extra anpassningar eleven får matchar elevens verkliga behov i de enskilda fallen. Det kan avse olika dimensioner av extra anpassningar, exempelvis anpassning av arbetsformer, stöd för att organisera sitt arbete eller stöd för att hantera sociala aspekter av utbildningen.

Det dominerande arbetssättet under de observerade lektionerna innebär att den undervisande läraren håller en genomgång inför att eleverna ska arbeta självständigt, i par eller grupp med en uppgift. Efter genomgången börjar eleverna

arbeta och läraren och i förekommande fall elevassistenten cirkulerar i klassrummet och hjälper eleverna.

De extra anpassningar som består i att eleverna får hjälp av speciallärare innebär att eleverna repeterar uppgifter som gjorts under lektioner eller vid provtillfällen.

Den undervisning i svenska som andraspråk i mindre grupp som angetts som extra anpassning för de båda eleverna har inte kommit igång efter jullovet vid Skolinspektionens och SPSMs besök i januari 2016.

Jane

I Janes framåtsyftande planering från höstterminen 2015 finns följande extra anpassningar förtecknade: använda hörselkåpor, en placering *"så att hon på bästa sätt kan tillgodogöra sig undervisningen"*, några timmars undervisning i ämnet svenska som andraspråk i liten undervisningsgrupp eller inkluderat i klassrummet och därutöver generella åtgärder. Som generella åtgärder nämns ett bildschema för dagen, tydlig uppstart och avslut, visualisering av ämnet med mera. Vidare anges att Jane ska få insatser såsom individuell undervisning vid enstaka tillfällen och minnesträningsprogram. Det framgår dock inte om detta kommer att ske under skoltid eller är en del av det studiestöd som ges efter skoltid.

Vid intervju med den undervisande läraren beskriver hon att för Jane har extra anpassningar genomförts i form av en genomtänkt placering i klassrummet för att stödja hennes koncentration samt enskild undervisning eller undervisning i mindre grupp under studiestödstiden. På gruppnivå säger läraren att hon använder sig av ett tydligt schema för att ge struktur och eleverna har tillgång till stöd för läsning. Läraren berättar också att man utifrån situation och innehåll organiserar undervisningen så att elever undervisas i mindre grupper.

Vid lektionsobservationerna noterar Skolinspektionen och SPSM att följande insatser förekommer, vilka pekas ut som extra anpassningar av skolan. Jane är placerad långt fram i klassrummet. Vid flera av de observerade lektionerna finns elevassistenten i klassen och ger eleven under några av lektionerna individuella instruktioner och uppmuntran. Läraren går i början av dagen igenom det schema klassen ska arbeta efter. De övriga extra anpassningar som finns förtecknade i den framåtsyftande planeringen genomförs i liten utsträckning under de observerade lektionerna. Någon enskild undervisning genomförs inte och inte heller undervisning i svenska som andraspråk i mindre grupp.

Skolinspektionens bedömning av Janes behov av extra anpassningar utgår från det konstaterande av elevens behov som gjorts under avsnitt 2 ovan.

Skolinspektionen konstaterar att få exempel ges på andra extra anpassningar för att hålla koncentrationen än elevens placering i klassrummet under de observerade lektionerna. När det gäller att förtydliga instruktioner och ge bekräftelse/uppmuntran förekommer detta genom lärarens eller elevassistentens försorg, men någon skillnad i förhållande till övriga elever har inte kunnat observeras. Vid de tillfällen då Jane räcker upp handen för att delta i samtalet eller för att svara på en fråga tilldelas hon inte ordet. Eleven arbetar vid de observerade lektionerna med samma uppgifter som övriga elever.

Molly

I Mollys framåtsyftande planering från höstterminen 2015 anges som extra anpassning att hon ska ges några timmars undervisning i svenska som andraspråk varje vecka, dels i liten grupp, dels inkluderat i klassen. Vid en uppföljning i slutet av terminen anges att de extra anpassningarna ska fortsätta.

Under lektionerna som Skolinspektionen och SPSM observerade förekom inte någon undervisning i svenska som andraspråk, varför någon extra anpassning i förhållande till det som angetts i den framåtsyftande planeringen inte observerats för eleven.

Skolinspektionens bedömning av Mollys behov av extra anpassningar utgår från det konstaterande av elevens behov som gjorts under avsnitt 2 ovan.

Skolinspektionen konstaterar att eleven är placerad långt fram i klassrummet under de observerade lektionerna, men vid observationerna utgjorde inte placeringen ett tillräckligt stöd för koncentrationen då det fanns andra faktorer som motverkade elevens möjligheter till koncentration. När det gäller bekräftelse/uppmuntran förekommer detta i någon mån genom lärarens och elevassistentens försorg, men någon skillnad i förhållande till övriga elever har inte kunnat observeras. Stödet var inte heller tillräckligt för att eleven skulle förstå instruktionerna och ha möjlighet att utföra uppgifterna korrekt.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolans extra anpassningar inte i tillräcklig grad ges utifrån elevens förutsättningar och behov för att eleverna ska ges förutsättningar att kunna nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

Syfte och frågeställningar

Syftet med kvalitetsgranskningen är att granska om elever som inte når eller riskerar att inte nå kunskapskraven och som inte får särskilt stöd får extra anpassningar i undervisningen som utgår från deras förutsättningar och behov så

att de kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Följande frågeställning är aktuell:

Får elever i behov av extra anpassningar en undervisning som möter deras förutsättningar och behov, så att de kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling?

För att besvara denna huvudfrågeställning ställs följande delfrågor i granskningen.

1. Genomför skolan extra anpassningar för eleven och görs de extra anpassningarna i ett tidigt skede?
 - 1.1. Har lärare och annan skolpersonal nu och tidigare ett ändamålsenligt arbete kring eleven för att tidigt uppmärksamma och identifiera elevens behov av extra anpassningar?
 - 1.2. Sätter skolan in extra anpassningar skyndsamt?
 - 1.3. Följer skolan kontinuerligt upp extra anpassningar för att säkerställa att de har avsedd effekt för eleven och annars korrigeras?
2. Görs en tillräcklig analys av elevens förutsättningar och behov för att kunna ge eleven relevanta extra anpassningar?
3. Ges extra anpassningar i nuläget utifrån elevens förutsättningar och behov så att eleven kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling?

Metod och material

Kvalitetsgranskningen har en fallstudiedesign. Granskningen avgränsas till skolformen grundskolor och årskurs 4 och genomförs i två steg genom att först ta reda på elevernas behov för att i steg två granska hur skolan möter dessa i ett tidigt skede.

Skolinspektionen har tagit del av elevernas skriftliga individuella utvecklingsplaner från årskurs 1-4 och andra dokument som skolan har avseende de berörda eleverna inför intervjuer och observationer.

Lektionsobservationer genomförts i ett urval av ämnen som eleven har samt specifikt i det ämne (svenska och/eller matematik) där eleven inte når eller riskerar att inte nå kunskapskraven. Intervjuer med elever, vårdnadshavare, lärare, elevhälsa och rektor har också genomförts.